

Hoofdstuk 1. Introductie

In 2019 is het eerste grootschalige burgerwetenschapsproject in de Nederlandse archeologie opgericht, het Erfgoed Gezocht project. Hier hebben 6500 burgerwetenschappers geholpen in de zoektocht naar archeologie op de Veluwe en de Utrechtse heuvelrug. Door het inspecteren van digitale hoogtekaarten zijn niet eerder bekende grafheuvels, raatakkers en houtskoolmeilers in groten getale gevonden (Bourgeois et al., 2023, p. 1). Dit project vormde een unieke samenwerking tussen Universiteit Leiden, lokale partijen (zoals gemeenten en terreineigenaren) en geïnteresseerde burgers.

Nooit eerder is burgerwetenschap op deze schaal ingezet in archeologisch onderzoek in Nederland, en gezien het succes van het project is een goede beoordeling waardevol. Archeologische projecten in de toekomst kunnen baat hebben bij een aanpak zoals deze, daarom wil ik in deze scriptie een beoordeling geven over de waarde van burgerwetenschap binnen de archeologische erfgoedsector.

Na het Erfgoed Gezocht project zijn veel nieuwe archeologische monumenten gevonden, met hulp van alle vrijwilligers. Nu is de vraag hoe we om gaan met deze monumenten, hierbij wil Erfgoed Gezocht de vrijwilligers en stakeholders blijven betrekken en samen een plan maken over de verdere ontwikkeling. Deze scriptie zal als tussenpersoon fungeren en de meningen van alle belanghebbenden verzamelen. Zo kan mogelijk een conclusie getrokken worden over de verdere ontwikkeling van de archeologische monumenten op de Veluwe en Utrechtse Heuvelrug.

1.1 Onderzoeksproblemen

Erfgoed is van ons allemaal. Het is daarom belangrijk dat iedereen de kans krijgt om zich bezig te houden met zijn of haar erfgoed. De archeologische sector in Nederland is goed in informeren, maar niet altijd in het betrekken in onderzoek. Jammer genoeg worden mensen daarom vaak op een passievere manier betrokken tot archeologisch erfgoed. Denk bijvoorbeeld aan museumexposities, veldscholen, gemeenschapsarcheologie en open dagen op een opgraving: allemaal activiteiten van korte duur, waar weinig initiatief getoond kan worden, waarbij een beperkt aantal deelnemers betrokken is en uiteindelijk alsnog professionele bemiddeling van archeologen vereist is. Zelfs bij het maken van 'interactieve' presentaties ligt de controle over de inhoud in handen van professionals (Smith, 2014, p. 749). Burgerwetenschap is een manier om participatie om te zetten van passief naar actief. Door het publiek te betrekken in onderzoek wordt meer enthousiasme gecreëerd, een breder publiek bereikt en meer data gegeneerd (ECSA, 2015). Maar hoe kan burgerwetenschap succesvol geïntegreerd worden in archeologisch onderzoek?

Het verwerven, invoeren en beheren van grootschalige hoeveelheden data blijft vaak nog afhankelijk van professionele archeologen. De verbetering in moderne technieken heeft er de laatste jaren voor gezorgd dat archeologen gepresenteerd worden met meer data dan ooit tevoren. Om deze hoeveelheden data effectief te kunnen verwerken zijn nieuwe methodes nodig, burgerwetenschap kan een nieuwe methode zijn. De vaardigheden om data te genereren, herkennen of verwerken zijn vaak al aanwezig bij het publiek, een burgerwetenschap kan mensen de kans geven om deze vaardigheden in te zetten en te verbeteren. Daarom zou burgerwetenschap een oplossing kunnen vormen voor wetenschappelijke- en educatieve doeleinden (Raddick et al., 2009, p. 1-2).

De kennis over de archeologische potentie van een natuurgebied is vaak beperkt tot de monumenten die zichtbaar zijn, aldus Fontijn en Jansen (2016, p. 9). Dit heeft als gevolg dat de bescherming van archeologische monumenten ook beperkt is tot de monumenten die zichtbaar zijn. Door nieuwe kennis op te doen over deze monumenten kunnen we beter de verhalen vertellen die de gebieden meegemaakt hebben en kunnen we betere, op feiten berustende, keuzes maken over het beheer en behoud. Hierdoor kunnen meer mensen de historie beleven en kan meer enthousiasme opgewekt worden (Fontijn & Jansen, 2016, p. 10).

1.2 Onderzoeksvragen

Om de waarde van burgerwetenschap binnen de archeologie in Nederland te evalueren is de hoofdvraag van deze scriptie dan ook: Kan burgerwetenschap archeologisch onderzoek en erfgoedbeheer bevorderen?

Om deze vraag zo goed mogelijk te beantwoorden wordt eerst antwoord gegeven op de volgende deelvragen:

- Wat is de mening van belanghebbenden over de betrokkenheid van burgerwetenschappers tot het Erfgoed Gezocht project?
- Wat is de visie van belanghebbenden over de verdere ontwikkeling van de nieuw ontdekte grafheuvels en raatakkers?
- Kan Erfgoed Gezocht een voorbeeld zijn voor toekomstige burgerbetrokkenheid binnen archeologische projecten?

1.3 Methodes

Om de onderzoeksvragen te kunnen beantwoorden wordt gebruik gemaakt van academische literatuur en kwalitatief onderzoek. Literaire bronnen zullen de basis vormen voor het contextuele

achtergrond hoofdstuk en zullen het kwalitatieve onderzoek ondersteunen. Het kwalitatieve onderzoek zal plaats vinden in de vorm van interviews. Hierin zullen alle belanghebbenden, dat wil zeggen de provincies, gemeentes, rijksdiensten, terreineigenaren, stichtingen en vrijwilligers betrokken bij het Erfgoed Gezocht project of de gevonden monumenten, bevestigd worden naar hun mening over het project, de verdere ontwikkeling van de monumenten en het gebruik van burgerwetenschap in archeologie.

1.4 Leeswijzer

De scriptie geeft in zes hoofdstukken antwoord op de onderzoeksvragen. Het huidige introductiehoofdstuk geeft een overzicht van de onderzoeks-problematiek, de onderzoeksvragen, methodes en algemene informatie over het Erfgoed Gezocht project en burgerwetenschap, waar later meer informatie over gegeven zal worden. Hoofdstuk 2 geeft alle benodigde achtergrondinformatie, verdeeld over drie deelonderwerpen. Hoofdstuk 2.1 geeft een definitie van burgerwetenschap, wat dit begrip inhoudt en hoe we het hebben gebruikt en in de toekomst kunnen gebruiken binnen archeologie. Hoofdstuk 2.2 geeft informatie over het Erfgoed Gezocht project, hoe dit project in zijn werk is gegaan, wie er betrokken waren en de resultaten van het project. Hoofdstuk 2.3 behandelt de grafheuvels en raatakkers, met een focus op de definitie, voorgaand onderzoek, geografische locatie en dateringen zowel in de algemene zin als specifiek op de Veluwe en Utrechtse heuvelrug. Hoofdstuk 3 focust zich op de methodes, in dit geval de interviews. Het licht toe waarom er is gekozen voor interviews, welke partijen zijn geïnterviewd en waarom die partijen, welke vragen gesteld zijn en waarom die vragen en zal toelichten hoe de resultaten geanalyseerd zullen worden. Hoofdstuk 4 behandelt de resultaten van de interviews, welke ideeën geopperd zijn en welke overeenkomsten en verschillen te observeren zijn tussen stakeholders. Ook geeft dit hoofdstuk een evaluatie over Erfgoed Gezocht op basis van de antwoorden en wordt een voorlopig plan voorgelegd voor de verdere ontwikkeling van de gevonden monumenten. Hoofdstuk 5 nuanceert de materie door discussie, hier zal dit onderzoek binnen het onderzoeksveld geplaatst worden, zal een discussie plaats vinden over de openheid van archeologie en het debat tussen natuur en archeologie toegelicht worden, waarin beide een terugkoppeling zullen hebben naar de interviews. Hoofdstuk 6 geeft een samenvatting van alle informatie, geeft antwoorden op de onderzoeksvragen en stelt toekomstig onderzoek voor.